

Leve het verschil !

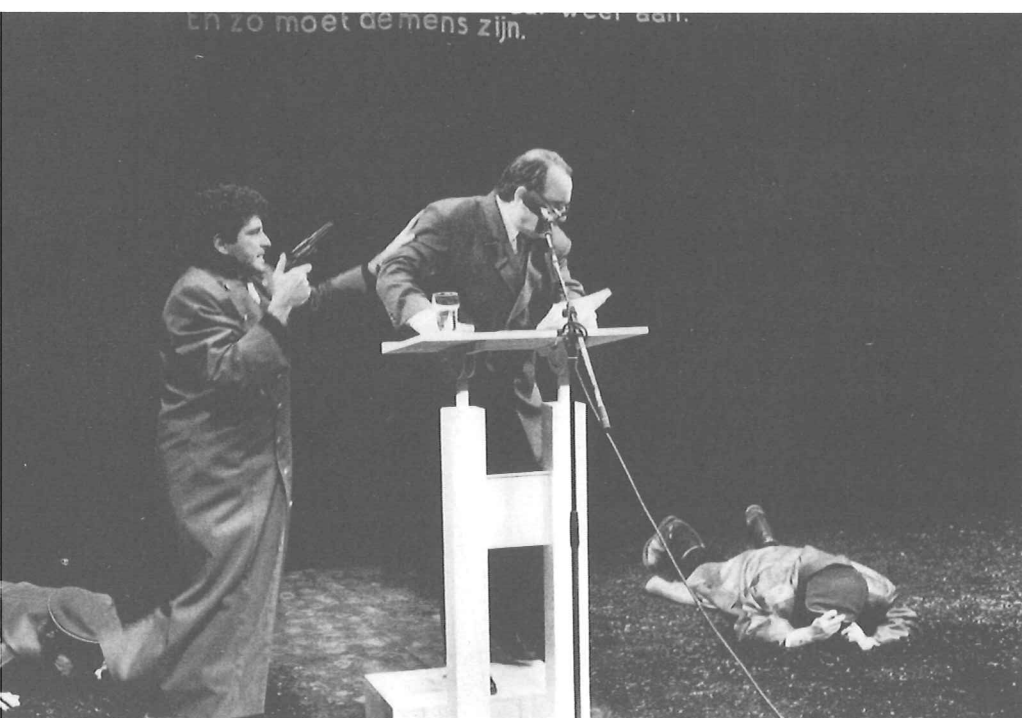
Friedrichswald bij De Trust

*Een verbannen Franse president, een fanatieke lesbienne,
een Marokkaanse terrorist, centauren en konijntjes
in een ongeremd stuk over de vitale problemen van onze tijd.
Politiek theater bij uitstek, vindt Johan Thielemans.*

Ze hebben er de mond van vol, de theatermakers: politiek is het dringendste onderwerp van de dag. Ze zeggen het graag, maar denken daarbij: wat moeten we zeggen, en vooral: hoe moeten we dat zeggen? Want een volledige generatie theatermakers heeft een kater overgehouden aan het agit-prop theater uit de jaren zeventig en in Vlaanderen zijn het alleen fossielen zoals de Internationale Nieuwe Scène die met opeengeklemd tanden koppig verder gaan op dezelfde weg.

Politiek, daarover moeten we theater maken, maar nu, na alle esthetische avonturen van de jaren tachtig, moet de politieke stellingname ook een theatraal volwaardige gestalte krijgen. Precies omdat dit bij Toneelgroep Amsterdam niet is gebeurd toen Titus Muielaar daar een amateuristische mise-en-scène van Pinters *Bergtaal* neerzette (eigenlijk meer mise-en-place dan mise-en-scène), bekruipt je de vrees dat politieke gewichtigheid toch weer een excuus zou

Friedrichswald, Trust / Ben Van Duin

gaan vormen voor oubakken toneel.

Maar dat het ook anders kan, bewees het Amsterdamse toneelgezelschap De Trust. Hun opvoering van *Friedrichswald* laat de hoop groeien dat de theatermakers echt iets over politiek kwijt kunnen, zonder daarom naar het stadium van een theaterkleuter te regresseren.

Boerman & Shakespeare

Theu Boerman heeft voor zijn gezelschap De Trust een tekst geschreven, waarin hij een reeks ideeën over het Europa van de toekomst kwijt wil. Hij gruwelt bij de gedachte dat in de strijd om de overmacht die Frankrijk en Duitsland voeren, de burens van over de Rijn het pleit zullen winnen: de toekomstige president van Europa zal Duits praten (en Boerman laat zijn president heel honingzoet zijn, ver van alle clichés over een schreeuwende Hitler of zo, wat niet belet dat het gevaar voor de tirannie even groot blijft). Boerman vreest dat de rassengeschillen alleen maar zullen toenemen, en dat de staatslieden weleens hun toevlucht zouden kunnen zoeken tot het stigmatiseren van de medemens die niet uit Europa afkomstig is, en wat is daar handiger voor dan een nieuw equivalent van de jodenster, ditmaal opgespeld op de borst van de Arabische landgenoten?

Dat zijn de twee belangrijkste, onmiddellijke politieke ingrediënten die Boerman in zijn toneelstuk *Friedrichswald* als uitgangspunt kiest. Maar hij blijft niet bij deze problematiek staan, want hij wil ze zien als een uiting van een gevaarlijke mentaliteit, waarbij de verschillen uit angst leiden tot reflexen van uitsluiting. Zo leidt Boerman ons binnen in een wereld waar de seksen tegenover elkaar staan: de twee jonge dames aan het begin van het stuk hebben van het lesbianisme een religie gemaakt en hebben gezworen nooit te dulden dat een man hen aanraakt: ook hier is de wereld opgedeeld in kampen.

Dit zijn de premissen, nu kan het stuk zich ontrollen. Boerman heeft voor de ontwikkeling van zijn ideeën een beroep gedaan op Shakespeares stuk *As you like it*. Hij heeft vooral gebruik gemaakt van het tweede, poëtische deel van deze bittere komedie, waarbij de protagonisten zich in het woud van Arden (het *Friedrichswald* uit de titel) verschuilen en daar elkander en de vrede en het geluk vinden. In het woud van Boerman houdt zich een verbannen Franse president op, zoekt een Marokkaanse terrorist hardnekkig naar zijn geliefde, de lesbische Française die haar strenge standpunt zal moeten laten varen voor ze op de avances van de vurige jongeman ingaat (en hier kan Boerman bijna woordelijk Shakespeare citeren).

Maar in dat woud schuilt een reeks vreemde wezens: er is een grafdelver (weggelopen uit Hamlet), die bij nader toezien een oude centaur blijkt te zijn; er zijn konijntjes die (tegeleid) door de struiken schieten. Het is een plaats van poëzie en magie, en langzaam vormen zich de koppels, waarbij als regel geldt dat alleen de tegengestelden elkaar ontmoeten en ontdekken dat er niets zo fascinerend is als het verschil. En om dat alles in een beeld kracht bij te zetten, komt op het einde van de lange vertoning een deus ex machina uit de hemel neerdalen (een verwijzing naar de opmerkelijke vertoning die de Trust verleden jaar van *Het Bloedbad* bracht).

Hermafrodiët

Deze deus ex machina is de belichaming van de oplossing, want het is een heuse hermafrodiët, die met volle baard en weelderige borsten over een mooie altstern blijkt te beschikken. De belichaamde mythe, het beeld uit het paradijs waar de tegengestelden één en juist daarom fascinerend zijn. De Duitse president heeft ondertussen de duimen moeten leggen, de lesbische fanatica heeft haar standpunt opgegeven en is in de armen van de Marokkaan gevallen: Boerman toont ons even de utopie, het leven zoals het hoort te zijn, maar omdat hij daarbij zoveel

ironische knipogen inbouwt, toont hij ons dat hij verduiveld goed weet dat de wereld van 1993, ondanks de open grenzen van Europa, helemaal niet bezig is met de grote verzoening en een alles omvattend begrip.

Als je Friedrichswald als een strikt politiek statement ziet, dan kan je met Boerman in discussie treden, want hij vertolkt duidelijk een anti-Maastricht standpunt. Maar het fijne is dat Boerman van deze opvatting is uitgegaan om uiteindelijk tot een filosofische positie te komen. En daar heb je wel zin om volmondig in te stemmen: het andere is boeiend, het afwijkende is verrijkend, overwin je domme angst en verban het racisme naar de schroothoop van de geschiedenis. Angstige mensen zetten een grote mond op, maar zie hoe hun knieën trillen. *Friedrichswald* is een stuk dat ongeremd over de vitale problemen van deze tijd gaat en er in slaagt om dit op een poëtische, fantasievolle manier te doen. *Friedrichswald* is zo een succes omdat regisseur Boerman van zijn volledige ploeg een briljante, geëngageerde vertolking krijgt, zodat het speelplezier een hele avond lang niet op kan. Hier wordt nog eens genereus theater gemaakt.

Tot slot nog dit: Boerman gebruikt in zijn stuk Nederlands, Duits en Engels en een enkele keer Frans. Zijn acteurs zijn in al deze talen schitterend, maar voor een Neder-

landstalig publiek schept dit moeilijkheden, omdat Boerman geen elementair Engels schrijft, en zijn acteurs soms met een Cockney-accent laat praten. Het illustreert op een hyperrealistische manier naar welk soort van Babel we evolueren, al maakt Boerman een dramaturgische fout als hij de verbannen Franse president in het woud van Arden steevast Engels laat praten. De vraag moet gesteld of dezelfde boodschap niet met theatrale tekens duidelijk kon worden gemaakt, zodat delen van het publiek zich niet gehandicapt hoeven te voelen. Of, daar het hier gaat om een verfrissend origineel stuk, moet niet iemand zich zo gauw mogelijk aan een vertaalde versie wagen?

Als het politiek theater van de jaren negentig nog vaker van zulk een vitaliteit zal getuigen, dan is er kans dat het theater tout court losbreekt uit zijn esthetisch reservaat en met fierheid zijn oude rol van publiek plateau weer kan opnemen.

Johan Thielemans

GELOOF, LIEFDE, HOOP

van Odön von Horváth
regie: Stephan Kimmig
vertalingsopdracht:
Bob Snijers
scenografie: Birgit Eder
kostuum: Beate Pohl
met: Erik Burke, Ludo Busschots,
Pierre Callens, Lilian Keersmaekers,
Marijke Pinoy,
Bob Snijers, An Pira,
Peter Thyssen

*Ik leef, ik weet niet
hoe lang
Ik sterf, ik weet niet
wanneer
Ik ga, ik weet niet
waarheen
Waarom kan ik nog
zo vrolijk zijn?*

T H E A T E R
ZUIDPOOL
R V T

In Antwerpen vanaf 9 januari tot en met
13 februari 1993.
Informatie en reservaties:
Theater Zuidpool,
Lange Noordstraat 11, 2000 Antwerpen,
tel. 03/231 57 58.

T H E A T E R Het Gevolg

i.s.m. deSingel
en het Museum
voor Schone Kunsten
Antwerpen

Zaal E

Jan Van der Mast, Johan Van Lierde, Luk D'Heu,
Willy Pirotte, James Ensor, Edgar Allen Poe,
Fernando Pessoa, Arlette Van Overvelt, Benny Stesses

Voorstellingen :

Museum voor Schone Kunsten Antwerpen,
Leopold De Waelplaats, Antwerpen

Data :

tijdens de weekends van 27 februari 1993 tot
4 april 1993 om 15.00 h, uitgezonderd op 27 maart

Reservaties:

deSingel : 03/ 248 38 00

Inlichtingen :

Het Gevolg : 014/ 42 63 27

